

ČESKÁ AKADEMIE VĚD A UMĚNÍ

V Praze..... dne 10. dubna 1946.

Č.j. *161* 1946.

Odpověď na čís.

Věc:

Slovutný pane profesore,

podepsané presidium klade si za čest Vám oznámiti, že
jste byl zvolen ve schůzi p r v n í třídy České akademie věd
a umění dne 9. dubna 1946 jejím ř á d n ý m členem.

Přijměte k této poctě naše osobní blahopřání.

A. Salaš
za presidenta.

V. Král
gener. tajemník.

Slovutný pán

p. prof. dr. Inocenc Arnošt B l á h a,
řádný člen České akademie věd a umění,

B r n o.

I n o c e n c A r n o š t B l á h a
RODINNÁ KRONIKA

Příčinou těch neblahých poměrů byla neuměřená ctižádost dr. Šímy a jeho sklon užívat metod a prostředků, jichž by člověk přísně etický neužil. Když se poměry staly pro nespokojenost členskou neudržitelnými, rezignoval dr. Šíma na funkci jednatele. Dostavili se ke mně 5. července z Prahy dr. Zelenka a p. Císař, aby vyslechli mé mínění a projednali se mnou otázku nápravy. Dr. Zelenka je zatím jednatelem ČSS, ustanovil jej dr. Galla jako úřadující místopředseda. Navrhl jsem, aby byla zřízena komise, která by případ dr. Šímy vyšetřila a pronesla svůj výrok. Zatím nechť se dr. Šíma vzdá všech funkcí v ČSS; rovněž i jeho paní, která svou náročností měla na oněch poměrech též značnou vinu. Zatím došel dr. Hájkovi dopis od JUC. Sommera a mně dopis od Chalupného. Byli jsme varováni před dr. Zelenkou a p. Císařem, poněvadž jednájí v intencích Dr. Š. A dr. Galla neměl práva jmenovat dr. Zelenku jednatelem, poněvadž se už v březnu všech funkcí v ČSS vzdal. Chalupný navrhuje, aby byla k vyšetření všech sporných věcí zřízena tříčlenná komise: jeden člen z Brna, jeden z Prahy a předseda ČSS (Chalupný). Neslouží ke cti společnosti, když zájmy organizační a diplomatická chytristika, nadto pak i ctižádost a mravní nezodpovědnost převládnu nad úsilím sloužit především vědě a vědecké pravdě.

■
Přišly sem (5. VII.) dr. Tesařová a dr. Kolářiková poradit se o svých vědeckých plánech. Povzbudil jsem dr. K. v jejích pochybnostech, poněvadž je to děvče opravdu nadané a ušlechtilé. Mezi jiným říkala, že se často setkává s lidmi, kteří se ptají: Copak tomu říká Bláha? A že je škoda, že v dnešní době není slyšet jeho hlas. A Bláha? Ne, že by kolísal a nevyznal se v době, ale, žel, nemůže. Jeho zdravotní stav mu to nedovoluje. A nechce se dát posunovat tlakem, který nyní převládá. A snad mu brání i jistý pocit křivdy a nevděku. Zakládala se kulturní rada. Jmenováno bylo do ní asi 20 lidí, a na Bláhu, který se tolik napřednášel na lidových kurzech, nikdo z toho „lidu“ nevzpomněl. Když byla stávka horníků na Rosicku, Bláha se tehdy veřejně postavil za spravedlivá práva dělníků a přispěl i hmotně. A dnes nikdo o něm neví. Či jen proto, že je bezpartijní a vše se dnes organizuje ve jménu čtyř koncesovaných politických stran? Či jen proto, že se neumí a ani nechce tlačit? Zakládá se tu Pedagogický ústav a v něm i sociologické oddělení. Ač je tu v Brně Bláha jediný sociolog, nikdo si na něho nevzpomněl. Či nechtěl vzpomenout? Odtud ten pocit křivdy. Ale nebylo by správné přikládat tomu větší váhu, než to zaslouží. Co už bylo takových křivd v životě! A vždycky byly jen pobídkou a ostnem k další nadosobně a nadstranicky orientované práci. A tak i dnes. Však přijde čas, kdy taková práce bude oceněna! Je tu mnoho zjevů, které k takovému optimistickému výhledu opravňují, i když je tu i mnoho toho, co ho znepokojuje.

■
Než přistoupím k tomu, abych zaznamenal, jak se události poválečné dotkly naší rodiny a jaké byly její osudy v té době, chci zachytit aspoň ve stručných rysech jejich obraz a jejich průběh.

■
Převrat nám dal novou formu demokracie: demokracii lidovou. Když nehledíme k tomu, že přívlástek lidová je vlastně nadbytečný, poněvadž to vlastně znamená „lidová vláda lidu“ (a řecké démos označovalo celý národ i s jeho vrstvami sociálně slabšími), tedy by byl přijatelný, kdyby se jím chtělo říci, že mají být odstraněny všechny překážky, jež dosud bránily účasti vrstev sociálně slabších na státní moci (to se stalo v národních výborech), a dále že správní aparát má být odbyrokratizován, poněvadž stará byrokracie, která stála mezi lidem a demokratickým zákonem, vykládala zákon často ve prospěch vrstev majetných a v neprospěch vrstev nemajetných. Toto odbyrokratizování se též uskutečnilo, když zřízením okresních a zemských výborů na místa dřívějších okresních hejtmanů a zemských prezidentů přišli volení zástupci lidu. Tedy to by bylo v pořádku. Stíny vznikaly však odtud, že pojem lidu byl chápán ještě úzce, jako by běželo jen o dělnický lid. Lid selský a i nedělnický lid městský byl z účasti na moci vyloučen, což znamenalo zajištění práva jen určité vrstvě, která byla považována za lid, a tedy porušení principu sociální spravedlnosti. Těžce se pocítovalo, že začínáme svůj nový život nespravedlností, a nevěštilo to nic dobrého pro budoucnost.

■
Jiný zisk byl po stránce národní. Stali jsme se státem národním a problém česko-německý byl definitivně rozřešen. V obnovené Sociologické revui – za okupace byla úředně zastavena – jako jsem kdysi (v r. 1939) v článku „V tragických dnech národa a státu“ rozebral osudné důsledky mnichovské zrady, tak nyní (r. 1946) jsem v článku „V radostných dnech národa a státu“ jsem podrobil analýze situaci, která vznikla převratem. Tam odkazuji, nehodlám to zde opakovat. Na jednu otázku jsem tam však neupozornil. Jestliže se totiž naše poměry po stránce národnostní zjednodušily vyloučením Němců, Maďarů a odloučením Podkarpatské Rusi – musili jsme ji přes to, že nám byly zaručeny bývalé naše hranice, postoupit našemu východnímu spojenci vládním aktem z 29. června 1945 –, zkomplikoval se poměr česko-slovenský, neboť na Slovensku se objevovaly stále více tendence ohrožující jednotnost státu a směřující k dualismu.

■
Po tomto všeobecném výkladu a přehledu vracím se k tomu, abych zaznamenal jak události popřevratové zasáhly do osudů naší rodiny a vůbec k tomu, co v té době po r. 1945 událo se významnějšího v naší rodině.

■
Začínám událostí radostnou. Dne 16. července 1945 narodila se Alešovým roztomilá holčička Eliška.

■
Dnem 1. února 1946 byl Aleš jmenován mimořádným profesorem na brněnské technice. Předtím, poněvadž byl zaměstnán ve Škodovce, bydlil v Praze na Vinohradech v domě strýčka Blažeje a dojížděl do Brna na své docentské přednášky. Po značných nesnázích a průtazích podařilo se konečně získat mu byt v Zachově ulici č. 11, v domě, který byl konfiskátem po Němcích. Od 1. listopadu 1945 už mohl tu bydlet ve svém bytě, kam se za ním od 1. dubna 1946 přestěhovala i celá jeho rodina. Tak začalo pro Aleše nové období jeho života, období úmorné práce, jakou vyžadovalo zařizování ústavu, získávání schopného personálu atd. Rozvinul průkopnickou a iniciativní činnost, a zřídil výzkumný ústav, pro nějž získal vhodné místnosti na Výstavišti, dále vědeckou dílnu (továrničku) na elektrotechnické přístroje na Husově třídě a konečně při svém ústavě elektrotechnologické oddělení, úplnou to novinku svého oboru, které zkoušelo účinky elektrického proudu na mrtvolách, což mělo velký význam zvláště pro lékařskou vědu. Úspěšná jeho práce, za niž se mu dostalo i čestného uznání a ústav jeho byl prohlášen za vzorný (při soutěži mezi brněnskými vědeckými ústavu), vzbudila však i mnoho závisti. Když již výzkumný ústav i vědecká díla a elektrotechnologické oddělení byly v chodu a dopracovávaly se pozoruhodných úspěšných výsledků, lidé, jimž on sám do svých ústavů pomohl, začali se, ač k tomu neměli potřebné kvalifikace, probíjet různými úskočnými prostředky k místům vedoucím, takže se těchto Alešem zřízených podniků úplně (za pomoci ovšem i politických vlivů) zmocnili s odůvodňováním, že Aleš má funkcí příliš mnoho, že je prací přetížen, že vydělává příliš mnoho peněz, že je z buržoazní rodiny apod. A tak se nedočkal vděku za svou usilovnou a obětavou práci.

■
O prázdninách r. 1945 navštívil mne doc. dr. E. Olšar (býval dříve na právnické fakultě v Brně, potom v Praze) a oznámil, že přichází z pověření ministerstva školství a zároveň i z pověření přípravné komise pro zřízení Vysoké školy politické a sociální v Praze. Že prý se pomýšlí na to, aby byl dr. Obrdlík jmenován profesorem na této vysoké škole, a informoval mě výmluvnými slovy o hmotných výhodách s tím spojených. Ale že by se musil Obrdlík rozhodnout ihned. Abych mu kabeloval a vyžádal si od něho kabelovou odpověď. Za rektora této školy byl designován prof. dr. Rouček. Obrdlík měl být jmenován pro sociologii politiky a mezinárodních vztahů, tedy pro obor, v němž on opravdu se zálibou pracoval. Poslal jsem mu tedy kabelem dotaz, zda by to místo přijal a Obrdlík odpověděl, že souhlasí. Ale celá věc nebyla tak snadná, jak se z počátku jevila. Jakmile vešlo ve známost, že Toša má být navržen za profesora této

vysoké školy, začaly pracovat intriky proti němu ze strany prof. Krále a jeho stoupenců prof. Machotky a doc. Ulricha. Podařilo se jim, že toto jmenování bylo zmařeno. Marně jsem se dovolával u Olšara i Roučka jejich slibů, byli již zpracováni Královou klikou. Jistě špatné svědectví pro poměry v české sociologii a pro solidaritu mezi českými sociology. Hlavním důvodem bylo, že se nikdo z Bláhovy školy nemůže dostat na mocenské pozice v Praze. Tyto mocenské pozice si Králova škola hájila všemi prostředky, i když nebyly v souhlasu s vědeckou objektivitou a spravedlností.

Obrdlíkovi se pak k naší velké radosti vrátili z Ameriky v červnu roku 1946. Konečně po tolika letech byli zase s námi. Zažili jsme několik krásných dnů besedování o zkušenostech jejich i našich za války. Ale Toša s námi pobyl jen nakrátko. Musil nastoupit své místo v ministerstvu zahraničních věcí. Soňa pak odjela s dětmi a našimi do Krasoňova, aby užila venkovské přírody, slunce, lesů a koupání. Vrátila se do Brna v srpnu, poněvadž se připravovala k porodu. A dne 21. srpna se jí v porodnici pod dozorem prof. MUDr. Havláská narodila zdravá holčička – Helenka.

Soňa po porodu zůstala ještě nějaký čas v Brně a potom odjela do Prahy za Tošou. Bydlili v dřívějším Alešově bytě v domě strýčka Blažeje. Toša přednášel jako docent sociologii na naší fakultě a mimo svou povinnost úřední v ministerstvu zahraničních věcí hojně se věnoval tomu, aby trochu uspořádal poměry v České společnosti sociologické; vydatně mi pomáhal při redigování Sociologické revue, kterou jsem znovu začal vydávat v roce 1946. Ovšem ta okolnost, že redakce byla v Brně a administrace a tiskárna v Praze (vycházela nákladem Orbisu a tam se též tiskla), činila některé potíže, a tak jsme potom (po 2 letech) její tisk i administraci přenesli do Brna (tiskárna Typos).

© Jan Kyzlink a další dědicové